

מבחן קבלה לתואר מתקדם בפסיכולוגיה (מתא"ם) מועד אוקטובר 2018

חוברת הדרכה

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה (ע"ר)

NATIONAL INSTITUTE FOR TESTING & EVALUATION

المركز القطري للامتحانات والتقييم

מיסודן של האוניברסיטאות בישראל

תוכן העניינים

מטרת הבחינה..... 3

פרטים כלליים..... 4

ועדת ההיגוי של מתא"ם..... 4

מבנה הבחינה..... 4

פירוט חלקי הבחינה והזמן המוקצב..... 5

הנחיות לפתרון הבחינה..... 5

בחינות לדוגמה..... 5

חישוב הציונים..... 6

פניות והערות..... 7

בחוברת זו מידע מפורט על המטרה, המבנה והתכנים של בחינת מתא"ם. מידע זה יסייע לנבחנים להבין את מבנה הבחינה ולהכיר את סוגי השאלות שייכללו בה.

מומלץ לקרוא בעיון חוברת זו!

מטרת הבחינה

החל משנת הלימודים תשס"א (2000 – 2001) נכלל מבחן ארצי אחיד בתהליך הקבלה לתואר שני בפסיכולוגיה. הצורך במבחן מסוג זה עלה הן בגלל המספר הרב של המועמדים לתארים מתקדמים בפסיכולוגיה, והן בגלל הצורך בקריטריון אחיד לקבלה ללימודים.

בשנים האחרונות עלו הציונים של הסטודנטים לתואר ראשון בפסיכולוגיה באוניברסיטאות, והגיעו לממוצעים שמעל 90 ואף מעל 95. התוצאה של מצב זה היא מיון המתבסס על הבדלים זעירים ולעתים אף מקריים בין סטודנטים, ועל כן אינו תקף. נוסף על כך, יש כיום מוסדות רבים מלבד האוניברסיטאות המעניקים תואר ראשון בפסיכולוגיה או במדעי ההתנהגות, ובוגריהם פונים ללימודי תואר שני באוניברסיטאות. קיימים הבדלים בין המוסדות השונים מבחינת אוכלוסיות הסטודנטים, תוכני הלימוד והסטנדרטים להערכה. בחינת מתא"ם מאפשרת להשוות בין כל המועמדים על סולם אחיד, באופן מהימן וסטנדרטי. השימוש בקריטריון מהימן ואחיד למיון מועמדים לתואר שני עדיף בהרבה על השימוש בשיטות כגון ראיונות אישיים והמלצות, שהן בעלות תוקף ומהימנות נמוכים.

הראיון, ככלי לברירה ומיון, אינו עומד בקריטריונים מקובלים של סטנדרטיות, מהימנות, תוקף והוגנות. ראיונות, במיוחד הפתוחים שבהם, אינם יכולים להיות סטנדרטיים משום שהם דינמיים מטבעם. השאלות אינן מוגדרות מראש, ובחירת השאלות וההתרשמות מהתשובות תלויות מאוד בצוות המראיינים, שבדרך כלל אינו קבוע. יתרה מזאת, ההערכות הניתנות בראיון חשופות לכל ההטיות המאפיינות את השיפוט האנושי. מהימנותם של ראיונות פתוחים אינה עומדת בקריטריונים הפסיכומטריים המקובלים, ממצא שאינו מפתיע לנוכח חוסר הסטנדרטיות של כלי זה. תוקף הראיונות ככלי מיון נמוך גם הוא. בדרך כלל מקובל כי מטרת הראיון היא להעריך את תכונות האישיות של המועמדים, אך לא תמיד יש הסכמה על תכונות האישיות הנדרשות לתפקיד מסוים, אין הגדרות אופרציונליות ברורות של תכונות אישיות, ולא ברור מה מידת יציבותן של תכונות שונות מעבר למצבים שונים. ואכן, מחקרים שבדקו את תוקף הניבוי של ראיונות פתוחים מצאו כי הוא בסביבות 0.20. דרישה נוספת מכלי מיון היא הוגנות, דהיינו חוסר אפליה בין מועמדים המשתייכים לקבוצות שונות. ואולם, נמצא כי תוצאות הראיון מושפעות מהקשר, מידע מוקדם, רושם ראשוני, הופעה חיצונית של המראויין, מין, רקע תרבותי, ודמיון למראיין – כולם גורמים המטים את השיפוט באופן לא מודע ולא מכוון, וקשה מאוד להימנע מהשפעתם.

השימוש בהמלצות אישיות ככלי למיון בעייתי גם הוא. המלצות הן סובייקטיביות ביותר, ותלויות לעתים יותר בכותב מאשר במושא הכתיבה. בשל כך, במקרים רבים תינתן המלצה חיובית גם אם הדבר אינו משקף נאמנה את דעתו של הממליץ, זאת משום שהוא אינו רוצה לפגוע בסיכויי קבלתו של המועמד. ממליצים אחרים נוטים דווקא להחמיר בשיפוט כדי שהמלצתם תיראה אמינה יותר, וכך עלולים ליצור רושם שהמועמד ראוי פחות מכפי שהם חושבים באמת. במקרים רבים ההמלצה אינה מובנית, ומכאן שכל ממליץ יכול להתייחס לתחומים אחרים ואין כל אפשרות להשוות בין המועמדים על בסיס אחיד. סיבות נוספות לכך שאין אפשרות להשוות בין המלצות הן העובדה שהמלצות שונות מתבססות על מידת היכרות שונה עם הממליץ, והעובדה שההמלצות מתבססות על התנסויות שונות של המועמדים. גם כאשר יש טופסי המלצה אחידים ומובנים, הקריטריונים לדירוג חשופים להטיות, שכן לרוב הם מנוסחים בכלליות יתרה ולכן פתוחים לפרשנות מצד הממליצים, ואין יכולת להתייחס לדירוגים של ממליצים שונים כאילו הם מסודרים על סולם אחד, שכן ממליצים אחדים נוטים להקל בשיפוט, ואחרים נוטים דווקא להחמיר.

פרטים כלליים

1. המרכז הארצי לבחינות ולהערכה, מיסודן של האוניברסיטאות בישראל, מופקד על פיתוח המבחן, העברתו, חישוב ציוני והעברתם למוסדות ולנבחנים.
2. במבחן זה (מתא"ם) מחויבים הנרשמים ללימודי מוסמך בפסיכולוגיה (בוגרי האוניברסיטאות והמכללות כאחד), בכל אחד מהמוסדות הבאים: אוניברסיטת בן-גוריון, אוניברסיטת בר-אילן, האוניברסיטה העברית, אוניברסיטת חיפה, אוניברסיטת תל-אביב, הטכניון, האוניברסיטה הפתוחה, אוניברסיטת אריאל בשומרון, המכללה האקדמית תל-אביב-יפו, המרכז האקדמי רופין, המרכז הבינתחומי הרצליה, המכללה האקדמית עמק יזרעאל, המכללה האקדמית תל-חי והמרכז האקדמי פרס. חלק מהמגמות אינן מחייבות היבחות במתא"ם. לקבלת מידע בנושא יש לפנות למוסדות הלימוד.
3. הציון במתא"ם **אינו** הקריטריון הבלעדי לקבלת תלמידים לתואר השני, אלא משמש קריטריון נוסף על ציוני הקורסים לתואר הראשון, וכן על ראיונות, המלצות, או מרכזי הערכה (לפי דרישות המוסדות השונים). הייחוד של מתא"ם הוא היותו מדד אחיד לכל המועמדים.
4. לכל מוסד שיקול דעת בלעדי בנוגע למשקלם של ציוני מתא"ם בתהליך הקבלה למוסד או למגמה מסוימת בו.

ועדת ההיגוי של מתא"ם

פיתוח בחינת מתא"ם נתמך על ידי ועדת היגוי שמורכבת מנציגי האוניברסיטאות המקיימות לימודים לתארים מתקדמים בפסיכולוגיה ואשר היו שותפות להחלטה על הנהגת הבחינה, ובנוסף – נציג של יתר המוסדות המקיימים לימודים לתואר שני. הוועדה קובעת את הנהלים והעקרונות המנחים של מתא"ם, ומאשרת את הגרסה הסופית של הבחינה. לישיבות הוועדה מוזמנים כמשקיפים נציג מטעם המכללות המקיימות לימודים לתואר ראשון במדעי ההתנהגות או בפסיכולוגיה, ונציג מטעם התאחדות הסטודנטים.

בשנת 2015 החליטה ועדת ההיגוי לייסד ועדה חדשה שכל המוסדות המשתמשים בציוני מתא"ם יוזמנו להשתתף בה, ותיקרא "ועדת מתא"ם". ועדה זו, שתפעל לצד ועדת ההיגוי, תשמש במה לדיון בנושאים שונים הנוגעים לבחינה, ולהצגת נתונים על הבחינה לאחר כל מועד.

מבנה הבחינה

מתא"ם מורכב משני חלקים. להלן פירוט החלקים והמבנה של כל אחד מהם:

ידע והבנה בסטטיסטיקה ובשיטות מחקר בפסיכולוגיה

בחלק זה 40 שאלות שחלקן שאלות ברירה וחלקן שאלות פתוחות-ממוקדות, הבודקות ידע והבנה בנושאים האלה: שימוש בכלים סטטיסטיים במחקר הפסיכולוגי, שיטות מחקר בפסיכולוגיה והערכה ביקורתית של מחקרים בפסיכולוגיה. כמה מהשאלות בתחום זה מופיעות בצורה של מקבץ שאלות, המתייחסות כולן לתיאור של מחקר המופיע לפנייהן.

הבנת טקסטים מדעיים בפסיכולוגיה

בחלק זה ארבעה קטעי קריאה באנגלית. כל קטע קריאה מבוסס על מאמר באחד מתחומי הפסיכולוגיה. חלק זה בוחן את מיומנותו של הנבחן בקריאת מאמרים בשפת המקור שלהם, בהבנתם, וביכולת לקשרם לחומר הלימודים. מאחר שחלק זה של המבחן אינו מיועד לבדוק ידע באנגלית, מילים החיוניות להבנתו מתורגמות לעברית. השאלות הנוגעות לכל קטע קריאה (10-15 שאלות לכל קטע) מתייחסות ברובן להבנתו. מיעוטן עוסקות בנושאים בפסיכולוגיה הקשורים לנושא שבו דן הקטע, אך התשובות עליהן **לא בהכרח** כלולות בקטע. מרבית השאלות הן שאלות ברירה ומיעוטן שאלות פתוחות-ממוקדות. בחלק זה 50 שאלות.

השאלות שנכתבות לבחינה מועברות לעיונם של מרצים מהמחלקות לפסיכולוגיה, והם מעירים, מתקנים ומאשרים אותן. הגרסה הסופית של הבחינה מאושרת בידי ועדת ההיגוי של מתא"ם.

פירוט חלקי הבחינה והזמן המוקצב

חלק ראשון: ידע והבנה בסטטיסטיקה ובשיטות מחקר בפסיכולוגיה

הזמן המוקצב: 125 דקות.

הפסקה: 30 דקות.

חלק שני: הבנת טקסטים מדעיים בפסיכולוגיה

הזמן המוקצב: 180 דקות.

הזמנים המוקצבים לחלקי הבחינה השונים יכולים להשתנות ממועד למועד. הזמנים המדויקים יימסרו על-ידי המשגיחים בזמן הבחינה.

הנחיות לפתרון הבחינה

- כל אחד משני החלקים של מתא"ם מופיע בחוברת בחינה נפרדת. הנבחנים מתבקשים למלא את תשובותיהם בתוך חוברת המבחן, **בעיפרון בלבד**. בשאלות ברירה הנבחנים מתבקשים להקיף בעיגול את מספרה של התשובה הנכונה. יש להקפיד על סימון ברור ולסמן תשובה אחת בלבד! סימון של יותר מתשובה אחת לשאלה ייחשב לשגיאה.
- בשאלות פתוחות-ממוקדות הנבחנים מתבקשים לכתוב תשובה קצרה, תמציתית, ומוגבלת באורכה לשורות **המוקצבות** המסומנות בחוברת הבחינה. התשובה תיכתב בשפה העברית בלבד!
- אין מורידים נקודות על תשובה לא נכונה. לפיכך, גם אם אינכם בטוחים מהי התשובה הנכונה, כדאי לכם בכל מקרה להשיב על כל שאלה. לכל השאלות משקל שווה בקביעת הציון.
- שימו לב, השימוש בכל חומר עזר או חומר לימודי אחר במתא"ם אסור בהחלט**. איסור זה חל גם על השימוש במחשבוני, בדפי נוסחאות ובמילונים מכל סוג שהוא! לנוחות הנבחנים יינתן תרגום או הסבר של מילים מסוימות מהטקסטים המדעיים בפסיכולוגיה. מותר להיעזר בבחינה במדגשים (מרקרים).

בחינות לדוגמה

באתר האינטרנט של המרכז הארצי לבחינות ולהערכה מופיעות בחינות להתנסות, המבוססות על שאלות שהופיעו בעבר בבחינות מתא"ם. מומלץ לפתור בחינות אלו כהכנה לבחינה.

חישוב הציונים

1. לכל חלק משני חלקי הבחינה יחושב ציון. נוסף על כך יחושב ציון כללי לפי המשקלות הבאים:
ידע והבנה בסטטיסטיקה ובשיטות מחקר בפסיכולוגיה – 30%.
הבנת טקסטים מדעיים בפסיכולוגיה – 70%.
כל הציונים שידווחו יהיו ציוני תקן בסולם הציונים הבא: ממוצע – 100, סטיית תקן – 20.
טווח הציונים הוא בין 50 ל-150.
2. הציון במתא"ם הוא ציון יחסי המשקף את הישגיך בהשוואה לשאר הנבחנים.
הטבלה שלהלן מתארת את התפלגות הציון הכללי בקרב צירוף נבחני מתא"ם במועדי 2016 ו-2017.

אחוז נבחנים בטווחי הציון הכללי בבחינת מתא"ם

אחוז הנבחנים שציונם נמצא			טווח הציונים
מעל לטווח	בטווח	מתחת לטווח	
91	9	0	69-50
80	11	9	79-70
68	12	20	89-80
51	17	32	99-90
35	16	49	109-100
19	16	65	119-110
8	11	81	129-120
0	8	92	150-130

פניות והערות

- בכל פנייה אל המרכז הארצי לבחינות ולהערכה, אנא ציינו שם, מספר תעודת זהות, סוג הבחינה ותאריך הבחינה.
- השגות על מהלך הבחינה יש להפנות בכתב אל המדור לפניות הציבור, בתוך שבוע מיום הבחינה.

כתובות לפניות בנושאים שונים:

